

ПЕДАГОГІКА РЕФЛЕКСІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті обґрунтовується використання у вищій професійній школі нових педагогічних технологій, які ґрунтуються на педагогіці рефлексії. Педагогіка рефлексії розглядається як системний метод творення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технологічних і людських ресурсів і їх взаємодії. Вона дозволяє викладачеві вищого навчального закладу реалізувати свій педагогічний і особистісний потенціал шляхом вдосконалення професійної рефлексії. Інтерактивні педагогічні технології навчання студентів розглядаються як самостійна галузь науки про освіту та як складник частини андрагогіки. Технологія самодіагностики успішності й ефективності педагогічних дій викладача і студентів представлена як засіб гнучкого реагування на те чи інші педагогічне явище, життєву ситуацію. Розкрито умови й етапи реалізації професійної педагогічної рефлексії як технології діяльності викладача вищого навчального закладу, наведено педагогічні засади застосування викладачем технології вітагенного навчання.

Ключові слова: педагогіка рефлексії, андрагогіка, рефлексія професійної діяльності, інтерактивні технології, технологія педагогічної рефлексії, умови та етапи технології педагогічної рефлексії, інтерактивний діалог, технологія вітагенного навчання.

Своєрідність моменту, що переживає вітчизняна вища школа, полягає в тому, що вона готує фахівців і проводить реформи, маючи на увазі ні нинішнє, а майбутнє соціальне замовлення. Водночас систему державних вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) впродовж десятиліть не вдалося остаточно перевести з екстенсивного на інтенсивний шлях розвитку. Реалії спонукають до того, що чинну систему необхідно підтримувати, водночас створюючи прообрази нової вищої школи. Щоб у країні було майбутнє, її інститути й університети мають діяти, дотримуючися принципів «випереджувального відображення» або «генерації майбутнього», здійснюючи поступальне реформування вищої освіти в Україні. Варто діяти, маючи на увазі насамперед потреби «інформаційного суспільства» і «постіндустріальної епохи», що передбачає нестандартні підходи, які спираються на розроблення вітчизняних і закордонних «мозкових центрів», на паростки нових підходів, культивовані у світовій і вітчизняній вищій школі [6]. Використання у вищій професійній школі нових педагогічних технологій, які ґрунтуються на педагогіці рефлексії, відповідає зазначеним настановам. Інтерактивні педагогічні технології навчання студентів, з одного боку, є самостійною галуззю наук про освіту, що має свій об'єкт, предмет, свої теоретичні і науково-методичні принципи. З іншого боку, вона є складовою частиною андрагогіки – науки про навчання дорослих. Поняття «педагогічна технологія» сьогодні не є загальноприйнятим у традиційній педагогіці. У документах ЮНЕСКО педагогічні технології розглядаються як системний метод творення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, а отже, – як оптимізація форм освіти. У зв'язку із цим у практиці роботи будь-якого викладача виникає проблема реалізації свого педагогічного й особистісного потенціалу шляхом вдосконалення професійної рефлексії.

Мета статті – проаналізувати теоретичні та загальнометодичні основи педагогіки рефлексії як методологічного підґрунтя реформування навчального процесу та діяльності викладача сучасного вищого навчального закладу.

Рефлексія професійної діяльності – це такий компонент діяльності, який містить результат фіксування рівня свого професійного розвитку і саморозвитку, його аналіз, що проявляється в здатності фахівця мати аналітичну позицію щодо власної професійної діяльності; розвиває його здатність бачити прогалини у власній професійній діяльності, модифікувати її завдяки власним внутрішнім ресурсам, що і робить розвиток рефлексії в діяльності фахівця його першочерговою задачею.

У науковій літературі на важливості формування рефлексивності наголошують представники загально-теоретичних підходів (Г. Абрамова, Г. Балл, О. Бондаренко, І. Дубровіна, Ю. Ємельянов, С. Максименко, П. М'ясоїд, М. Обозов, В. Панок, Н. Чепелєва, С. Яковенко та ін.). Сучасні дослідники С. Степанов, І. Семенов, В. Анікіна та Н. Гуткіна характеризують види рефлексії та сфери її наукового пізнання. Учені С. Кондратьєва, Б. Ковальов розглядають види рефлексії в педагогічному спілкуванні. І. Ладенко описує внутрішньособ'єктні та міжособ'єктні форми рефлексії.

Білоруські вчені С. Кондратьєва та Б. Ковальов описують види рефлексії в педагогічному спілкуванні:

1. Соціально-перцептивна рефлексія – переосмислення, повторна перевірка педагогом власних уявлень і думок щодо учня, які сформувалися в процесі спілкування з ним.
2. Комунікативна рефлексія – усвідомлення суб'єктом того, як ставляться до нього інші, як вони його сприймають й оцінюють («Я очима інших»).
3. Особистісна рефлексія – осмислення власної свідомості і своїх дій, самопізнання.

Найбільш доцільним і можливим шляхом самовдосконалення є рефлексія як спосіб самопізнання, самооцінки своєї діяльності, а також імпровізація і пошук оптимального рішення забезпечення навчально-виховного процесу. Рефлексія – здатність адекватно інтерпретувати ситуацію взаємодії у власних діях-реакціях; у ній функціонують вербальні ситуації, а в основі лежать неодмінно ситуації реальні. Не можна не погодитися з Б. Вульфівим і В. Харькіним у тому, що «<...> професійна рефлексія містить єдність людського (здатність до самовивчення, аналізу причинно-наслідкових зв'язків, сумнівів, реалізації ціннісних критеріїв, до роботи над собою) і професійного, тобто застосування цієї здатності за складних умов і обставин професійного буття» [3, с. 18]. Розроблювали проблеми рефлексії і її формування в руслі педагогічного знання Б. Вульфів, Т. Давиденко, Є. Ісаєв, В. Загвязінський, Г. Звенигородська, Г. Коджаспірова, С. Косарецький, В. Краєвський, Ю. Кулюткін, А. Маркова, В. Метаєва, Л. Подимова, В. Сластьонін, В. Слободчиков, Т. Шамова, В. Харкін, І. Юсупов та інші дослідники. Трактують сутність поняття «рефлексія» у педагогіці різноспрямовані, змінюються залежно від предметної галузі (професійне мислення, професійне спілкування, професійна діяльність, особистість професіонала, професійний досвід); від того, які суб'єкти педагогічного процесу розглядаються (педагог, учень тощо). М. Захарченко визначає рефлексію в педагогіці як джерело теоретичного педагогічного знання. Б. Вульфів, В. Харкін розглядають професійну педагогічну рефлексію як будь-яку професійну рефлексію, але в галузі, пов'язаної з педагогічною діяльністю, зокрема, із власним педагогічним досвідом (Б. Вульфів та інші, 1995 р.). А. Бізяєва й Ю. Кулюткін характеризують професійну рефлексію як здатність педагога мати аналітичну позицію щодо своєї діяльності (А. Бізяєва, Ю. Кулюткін, 2001 р.). М. Дяченко й А. Маркова характеризують рефлексію учителя як пізнання ним свого внутрішнього світу, аналіз своїх думок, дій, переживань щодо професійної діяльності, усвідомлення того, як його сприймають учні, колеги й інші суб'єкти спілкування (С. Корнилова, 2009 р.). С. Кондратьєва, В. Кривошеєв, Н. Кузьміна, А. Реан визначають рефлексію як компонент соціально-перспективних здібностей педагога, які забезпечують процес адекватного сприйняття учителем своїх учнів. Б. Вульфів, В. Метаєва, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська бачать сутність професійної рефлексії як співвіднесення себе і можливостей свого «Я» з тим, чого потребує обрана або майбутня професія (Б. Вульфів, 1997 р.).

У педагогіці професійна рефлексія в процесуальному плані є технологією самодіагностики успішності й ефективності педагогічних дій викладача і студентів, засобом гнучкого реагування на те чи інше педагогічне явище, життєву ситуацію. Чим вище реальна основа аналізованої професійної ситуації, тим продуктивніше професійна рефлексія – і за її предметною націленістю, і за її впливом на реальну життєдіяльність. Водночас, чим більше реальний життєвий / навчальний / професійний досвід, тим важливіше і складніше керувати рефлексією: людині важко об'єктивізуватися від власного індивідуального відчуття, від знання реальних наслідків [3].

Якщо професійну педагогічну рефлексію розглядати як педагогічну технологію (такий підхід пропонують Н. Касаткіна, Т. Градусова, Т. Жукова, О. Кагакіна, О. Колупасєва, Г. Солодова, І. Тімоніна), то можна визначити умови й етапи оволодіння нею [10].

Основними умовами оволодіння технологією є: бажання суб'єктів педагогічного процесу працювати з високою самовіддачею; любов до педагогічної діяльності викладачів і до навчально-пізнавальної діяльності студентів; вміння «підключати» свій внутрішній голос; психологічна готовність до самоаналізу й аналізу своїх дій; наявність відповідальності за результати своєї діяльності; прагнення до професіоналізму; певна розвиненість внутрішнього світу (чуйність, тонкість натури, совісність); знання і розуміння сенсу вербальної і невербальної інформації, одержуваної ззовні.

Етапи рефлексії представлені спрощено за таким алгоритмом:

1. Одномоментний сигнал «стоп» у свідомості викладача, що дозволяє блискавично оцінити ситуацію, реакцію аудиторії, окремих осіб, учасників педагогічного процесу або комунікації.

2. Орієнтація на діяльність: «Що я роблю? Що в даний момент відбувається? А як треба робити?».

3. Оцінка свого інтелектуального, емоційного стану і стану аудиторії.

4. Інсайт (раптове вирішення; несподівана, творча думка: «знаю, як треба <...>» або «ще не знаю, але думаю <...>»).

5. Вирішення (зміна тону і темпу мови, характеру висловлювань, форми роботи, виразу обличчя і очей, жестів).

6. Педагогічна імпровізація.

За основу технології педагогічної імпровізації взято окремі положення В. Харькіна і А. Гройсмана [11].

Критеріями імпровізації, на їхню думку, є раптовість, миттєвість, новизна, публічність, педагогічна значущість.

Імпровізація будується на інтуїції, але передбачає певні базові знання й уміння: загальнокультурні і психолого-педагогічні знання, вміння, навички у сфері педагогічної творчості; наявність творчої домінанти у викладача; спеціальні вміння та навички імпровізації.

Готовність до педагогічної імпровізації залежить від таких знань, умінь і навичок, пов'язаних із професійною рефлексією: знання навчальної дисципліни і методики її викладання; уміння застосовувати знання з педагогіки, андрагогіки, педагогіки рефлексії і психології вищої школи; уміння розподіляти і концентрувати увагу; рівень розвитку уяви; творча реакція на ситуацію; навички ефективної комунікації; володіння мовою

й усім психофізичним апаратом; розвинена інтуїція; уміння перевтілюватися; уміння миттєво і публічно реалізовувати своє рішення; уміння органічно переходити від експромту до запланованого тощо.

Оволодіння цими знаннями, уміннями і навичками можливе за умови розвитку навичок професійної педагогічної рефлексії, зокрема ділової комунікації, ознайомлення з технологіями інтерактивного навчання й участі в спеціальних тренінгах особистісного розвитку.

Технологія інтерактивного навчання заснована на такому дидактичному явищі, як інтеракція (від англ. *interaction* – взаємодія, взаємовплив), а отже, – на врахуванні взаємозв'язку емпатії та рефлексії в професійній діяльності викладача ВНЗ.

Мета технологій інтерактивного навчання: створення на основі педагогіки рефлексії умов для діалогового спілкування викладача зі студентами шляхом взаємопорозуміння, спільної взаємодії в освітньому процесі та ствердження інтелектуальної спроможності дорослих учнів.

Інтерактивне навчання передбачає відмінну від звичної логіки освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через практичне застосування. Отже, ефективність даної технології навчання проявляється на етапі обговорення будь-якої проблеми загалом, щодо якої студенти мають початкове уявлення, отримане раніше на попередніх навчальних заняттях або шляхом життєвого / професійного / навчального досвіду.

Основний принцип технології інтерактивного навчання – встановлення міжособистісного пізнавального спілкування між об'єктом і суб'єктом даного процесу на основі діалогової взаємодії на засадах педагогіки рефлексії.

Поняття «інтерактивний діалог» спочатку використовувалося стосовно сфери інформатизованого програмного навчання. Безпосередньо в педагогічну науку як категорія цей термін увійшов у зв'язку «із визнанням необхідності рівноактивного спілкування суб'єкта й об'єкта освітнього процесу – педагога і студента. Із чітко детермінованого впливу суб'єкта на об'єкт інтерактивна технологія перетворює процес навчання на діалектичну інверсійну систему, в якій суб'єкт і об'єкт перебувають у взаємному впливові» [1], а отже, перетворюються на суб'єкти дидактичної взаємодії. Під час інтерактивного навчання педагог активно реагує на пізнавальні та професійні потреби студента, вибудовуючи процес навчання так, щоб активізувати діяльність особистості як у процесі самого навчального заняття, так і в подальшому самостійному освоєнні досліджуваної теми.

Інтерактивна технологія навчання дозволяє вирішувати декілька освітніх завдань у контексті педагогіки рефлексії: формувати комунікативні вміння і навички студентів; розвивати пізнавальну активність студентів у навчальній діяльності; формувати стійку позитивну мотивацію студентів щодо процесу навчання; формувати вміння, навички і компетенції діалогового спілкування; формувати уміння працювати в команді.

У межах інтерактивного навчання використовуються різноманітні форми роботи: колективна, парна, групова, індивідуальна. Великого поширення набули дискусійні форми, дослідницькі проекти, ділові ігри та ін., які ґрунтуються на технології інтерактивного навчання.

Інтерактивні методи навчання в контексті педагогіки рефлексії дозволяють інтенсифікувати процеси розуміння, засвоєння і творчого застосування знань під час вирішення практичних завдань. Інтерактивні технології об'єднують як професійні, так і пізнавальні й емоційні компоненти, що дозволяє інтенсифікувати процес навчання загалом.

Ідеї інтерактивного навчання закладені в змісті і структурі багатьох сучасних технологій, застосовуваних у навчальному процесі ВНЗ: неімітаційні й імітаційні (М. Новік). Однією з імітаційних інноваційних інтерактивних технологій є технологія вітагенного навчання.

Технологія вітагенного навчання базується на ідеї використання в навчальному процесі власного життєвого / професійного досвіду людини, що його набуває особистість під час свого дорослішання. «Життєвий досвід – вітагенна інформація, що стала надбанням особистості, відкладена в резервах довгострокової пам'яті і перебуває в стані постійної готовності до актуалізації в адекватних ситуаціях» [4, с. 117]. «Вітагенне навчання – навчання, засноване на актуалізації (вимозі) життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічного потенціалу з освітньою метою» [7, с. 117].

Принципами технології вітагенного навчання є співпраця педагогів і студентів у навчальному процесі; перехід освіти в самоосвіту тощо.

До механізму реалізації технології вітагенного навчання належить взаємозв'язок переходу вітагенної інформації в життєвий / професійний досвід. Перехід вітагенної інформації в життєвий / професійний досвід проходить кілька етапів:

- первинне сприйняття вітагенної інформації, недиференційоване;
- оцінно-фільтруючий етап – студент визначає значущість отриманої інформації й оцінює її як із загальнолюдських позицій, так і з позицій особистої значущості;
- установчий етап – засвоєння нового матеріалу, переведення його в життєвий / професійний / навчальний досвід.

Джерелами вітагенної інформації є: засоби масової інформації; наукова, технічна, художня література; твори мистецтва; соціальне, ділове і побутове спілкування; різні види діяльності, зокрема і професійної; освітній процес. Дані джерела формують основний зміст, головний стрижень вітагенної інформації, яка в

процесі досягнень і помилок, проходячи певні етапи, трансформується у вітагенний (життєвий / професійний досвід).

У вітагенному навчанні чільне місце посідають знання, які розглядаються як особлива цінність. Придбання цієї цінності – отримання студентом науково-професійного знання, яке він сприймає як особистісно значуще. Однак самодостатніми будуть тільки ті знання, які особистість відчула, пізнала, випробувала на практиці і бажає зберегти в довгостроковій пам'яті, тобто те, що становить життєвий / професійний досвід особистості (думки, почуття, дії) [12, с. 25]. Отже, опора на життєвий / професійний досвід студента – головний шлях перетворення освітніх / професійних знань на цінність.

Умови перетворення вітагенної інформації на педагогічний інструментарій: виховання ціннісного ставлення до знань (усвідомлення меж знань, оскільки незнання безмежне); формування уявлень про багатомірність освітнього процесу (освіта – це не тільки отримання інформації від педагога, а й проживання почуттів і дій у процесі перероблення нових знань); опора на підсвідомість особистості (звернення до фантазії, творчості).

Інтерактивні прийоми навчання у вітагенній технології:

- ретроспективний аналіз життєвого / професійного / навчального досвіду (діагностування ступеня розбіжності, суперечності тощо особистісної інформації з освітніми знаннями);
- висхідний характер актуалізації життєвого досвіду дорослих учнів (визначення інтелектуального потенціалу студентів, наявних у них загальних уявлень про досліджуваний об'єкт) з метою створення психологічної настанови на отримання нової інформації;
- випереджальна проекція викладання (накладання освітньої проекції на вітагенну);
- вітагенні аналогії в освітніх проекціях («У житті немає нічого такого, чого ще не було»).

На семінарських заняття технологія вітагенного навчання як один із варіантів інтерактивного співробітництва педагога зі студентською аудиторією сприяє формуванню в студентів як у майбутніх фахівців професійної рефлексії.

До *перспективних напрямів* досліджень віднесемо такі проблеми: ґрунтовне розроблення принципів, змісту, методів, форм, системи діагностики педагогіки рефлексії в контексті андрагогіки; вивчення дидактичних проблем діяльності викладача сучасного ВНЗ.

Використана література:

1. Андреев А. Введение в дистанционное обучение / А. Андреев. – Москва : Изд-во ВУ, 1997. – С. 28–35.
2. Бернс Р. Развитие «Я»-концепции и воспитание / Р. Бернс; под общ. ред. В. Пилиповского. – Москва : Прогресс, 1986. – 422 с.
3. Вульф В., Харьков В. Педагогика рефлексии : взгляд на профессиональную подготовку учителя / В. Вульф, В. Харьков. – М. : ИЧП «Магистр», 1995. – 112 с.
4. Гендит Т. Технологии интерактивного обучения в дополнительном образовании детей / Т. Гендит // Современные технологии в российской системе образования : сб. статей 8 Всероссийской научно-практической конференции / МНИЦ ПГСХА. – Пенза : РИО ПГСХА, 2010. – 220 с.
5. Головин А. Формирование профессиональной рефлексии будущего специалиста как психолого-педагогическая проблема / А. Головин, В. Кормакова // Научный диалог. – 2016. – № 7 (55). – С. 265–279.
6. Капица С. Синергетика и прогнозы будущего / С. Капица, С. Курдюмов, Г. Малинецкий. – Москва : Наука, 1997. – 285 с.
7. Левина М. Технологии профессионального педагогического образования / М. Левина. – Москва : Academia. – 272 с.
8. Носко Л. Методология понятия рефлексии как психолого-педагогической категории / Л. Носко // Проблемы современной психологии : сборник научных работ К-ПНУ имени Ивана Огієнка, Института психологии имени Г.С. Костюка НАПН Украины. – 2015. – Выпуск 28. – С. 354–364.
9. Рефлексия как «человековедческая технология». На перекрестке мнений // Высшее образование в России. – 2001. – № 4. – С. 141–143, 155.
10. Суворова Н. Интерактивное обучение: новые подходы / Н. Суворова // Учитель. – 2000. – № 1. – С. 25–28.
11. Современные образовательные технологии в учебном процессе вуза : методическое пособие / авт.-сост. : Н. Касаткина, Т. Градусова, Т. Жукова, Е. Кагакина, О. Колупаева, Г. Солодова, И. Тимонина ; отв. ред. Н. Касаткина. – Кемерово : ГОУ «КРИПО», 2011. – 237 с.
12. Харьков В., Гройсман А. Психолого-педагогические тренинги / В. Харьков, А. Гройсман. – Москва, 1995. – 101 с.
13. Хуторской А. Технология эвристического обучения / А. Хуторской // Школьные технологии. – 1988. – № 4. – С. 55–75.

References:

1. Andreev, A. Vvedeniye v dystantsyonnoye obuchenye [Tekst] / A. Andreev. – Moscow : Yzd-vo VU, 1997. – S. 28–35.
2. Berns R. Razvitye «Ja»-kontseptsyy i vospytanye / R. Berns; [pod obshch. red. V. Pylypovskoho]. – Moscow : Prohress, 1986. – 422 s.
3. Vulfov, V., Kharkyn, V. Pedahohyka refleksyy (vzghliad na professyonalnuu podhotovku uchytelia) [Tekst] / V. Vulfov, V. Kharkyn. – YChP «Mahystr», 1995. – 112 s.
4. Hendyt, T. Tekhnolohyia ynteraktyvnoho obuchenya v dopolnytelnom obrazovany detei [Tekst] / T. Hendyt // Sovremennie tekhnolohyy v rossiyskoi systeme obrazovaniya: sb. statei 8 Vserossiyskoi nauchno-praktycheskoi konferentsyy / MNYTs PHSKhA. – Penza: RYO PHSKhA, 2010. – 220 s.
5. Holovyn A. Formyrovanye professyonalnoi refleksyy budushcheho spetsyalysta kak psykhologo-pedahohycheskaia problema / A. Holovyn, V. Kormakova // Nauchnyi dyaloh. – 2016. – № 7 (55). – S. 265–279.
6. Kapytsa, S. Synerhetyka y prohnazy budushcheho [Tekst] / S. Kapytsa, S. Kurdiymov, H. Malynetskiy. – Moscow : Nauka, 1997. – 285 s.

7. Levyna M. Tekhnolohyy professyonalnoho pedahohycheskoho obrazovanyia [Tekst] / M. Levyna. – Moscow : Academia. – 272 s.
8. Nosko L. Metodolohiia poniattia refleksii yak psykhologo-pedahohichnoi katehorii / Zbirnyk naukovykh prats K-PNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykhologii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy “Problemy suchasnoi psykhologii”. – 2015. – Vypusk 28. – S. 354–364
9. Refleksyia kak “Chelovekovedcheskaia tekhnolohiia”. Na perekrestke mnenyi [Tekst] / Visshee obrazovanye v Rossyy. – № 4. – 2001. – S. 141–143, 155.
10. Suvorova, N. Ynteraktyvnoe obuchenye: novie podkhodi [Tekst] // Uchytel. – 2000. – № 1. – S. 25–28.
11. Sovremennye obrazovatelnye tekhnolohyy v uchebnoy protsesse vuza [Tekst]: metodicheskoe posobie / avt.-sost. N. Kasatkyna, T. Hradusova, T. Zhukova, E. Kahakyna, O. Kolupaeva, H. Solodova, Y. Tymonyina; otv. red. N. Kasatkyna. – Kemerovo: HOU “KRYRPO”, 2011. – 237 s.
12. Kharkyn, V., Hroisman, A. Psykhologo-pedahohycheskye trenynhy [Tekst] / V. Kharkyn, A. Hroisman. – Moscow, 1995. – 101 s.
13. Khutorskoi, A. Tekhnolohiia evrystycheskoho obucheniya [Tekst] / A. Khutorskoi // Shkolnye tekhnolohyy. – 1988. – № 4. – S. 55–75.

Выхрущ В. А. Педагогика рефлексии в профессиональной деятельности преподавателя высшего учебного заведения

В статье обосновано использование в высшей профессиональной школе новых педагогических технологий на основе педагогики рефлексии. Педагогика рефлексии рассматривается как системный метод создания, использования и определения всего процесса преподавания и усвоения знаний с учетом технологических и человеческих ресурсов и их взаимодействия. Она позволяет преподавателю высшего учебного заведения реализовать свой педагогический и личностный потенциал путем совершенствования профессиональной рефлексии. Интерактивные педагогические технологии обучения студентов рассматриваются как самостоятельная область науки об образовании и как составляющая андрагогики. Технология самодиагностики успешности и эффективности педагогических действий преподавателя и студентов представлена как гибкое средство реагирования на то или иное педагогическое явление, жизненную ситуацию. Раскрыты условия и этапы профессиональной педагогической рефлексии как технологии деятельности преподавателя высшего учебного заведения, представлены педагогические основы использования преподавателем технологии витагенного обучения.

Ключевые слова: педагогика рефлексии, андрагогика, рефлексия профессиональной деятельности, интерактивные технологии, технология педагогической рефлексии, условия и этапы технологии педагогической рефлексии, интерактивный диалог, технология витагенного обучения.

Vyhkushch V. O. Pedagogy of reflection in the professional activity of the teacher of the university

The article substantiates using in the high school of new pedagogical technologies, which are based on the pedagogy of reflection. Reflection pedagogy is considered as a systematic method of creating, applying and determining the whole process of teaching and learning, taking into account technological and human resources and their interaction. It allows the teacher of higher education to realize his pedagogical and personal potential by improving professional reflection. Interactive pedagogical technologies for student learning are considered as an independent branch of the education sciences and as an integral part of the andragogy. The technology of self-diagnosis of the success and effectiveness of pedagogical actions of the teacher and students is presented as a means of flexible response to one or another pedagogical phenomenon, a life situation. Conditions and stages of realization of professional pedagogical reflection as technologies of activity of the teacher of higher educational institution are revealed, pedagogical bases of application by the teacher of technology of vitaigen training are given.

Key words: pedagogy of reflection, andragogy, reflection of professional activity, interactive technologies, technology of pedagogical reflection, conditions and stages of pedagogical reflection technology, interactive dialogue, technology of vitative education.